

ચોમાસામાં ઘર આંગણે મરધાપાતન

- ચોમાસુ આવતા પહેલાં પક્ષીઓના રાત્રીધરમાં વાઇટીયા લગાવી દેવા જોઈએ.
- રાત્રીધરમાં જો આંખો બળવા લાગે તો તેમાં વધારે પ્રમાણમાં એમોનીયા વાયુ ઉત્પન્ન થયેલ છે તેમ ભાનવું અને પવનની હેરફેર વધારે થાય તેવા ઉપાયો કરવા.
- પક્ષીઓના રાત્રીધર તથા ઘર આંગણામાં વખતો વખત જંતુનાશક દવાઓનો છંટકાવ કરવો જેથી ભાખી-મંજુર, જુ-ચાંચડ વગેરેનું પ્રમાણ નિયંત્રણમાં રહે.
- મરધાની હુગારનું નિરીક્ષણ કરતા રહેવું અને હુગાર વધુ પડતી પાતળી અથવા લોહીવાળી જણાય તો તાત્કાલીક સારવાર અર્થે પગલા લેવા.
- પક્ષીઓને વધારાનો ખોરાક બે-ત્રણ વખત જરૂર પૂરતો નાખવો જેથી લેજને કારણે ખોરાકનો બગાડ થાય નહીં.
- મરધા આહારમાં નિયત પ્રમાણમાં કોક્સીડીયોસ્ટેટ્સ કે કૂભિ વિરોધક દવાઓ નિયત સમયે યોગ્ય માત્રામાં આપવી જરૂરી છે.

મરધા પાલન

અસીત

પ્રથમ હેડુ મુકવાની સરેરાશ ઉમર (દિવસ) :	૧૭૩
સરેરાશ વાર્ષિક હેડા ઉત્પાદન :	૧૫૮
હેડાનું વજન (ગ્રામ)	: ૫૬
ખર્ચ આવકનો ગુણોત્તર (₹.)	: ૧૦૩.૪૬

કુકનાથ

પ્રથમ હેડુ મુકવાની સરેરાશ ઉમર (દિવસ) :	૧૬૫
સરેરાશ વાર્ષિક હેડા ઉત્પાદન :	૧૬૫
હેડાનું વજન (ગ્રામ)	: ૫૪
ખર્ચ આવકનો ગુણોત્તર (₹.)	: ૧૦૩.૪૯

નેકેડ નેક

પ્રથમ હેડુ મુકવાની સરેરાશ ઉમર (દિવસ) :	૧૬૦
સરેરાશ વાર્ષિક હેડા ઉત્પાદન :	૧૬૨
હેડાનું વજન (ગ્રામ)	: ૫૮
ખર્ચ આવકનો ગુણોત્તર (₹.)	: ૧૦૩.૭૮

ફાઈટ લેગ હોર્ન

વધારે હેડા આપવાના ઉત્તમ ગુણો ઘરાવતી મેડિટેરિયન જાતનાં પક્ષી છે. કદમાં નાના હોવાથી ઓછી જગ્યા રોકે છે. ખોરાક ઓછો ખાય છે. પુખ્ત મરધાનું વજન ૨.૫ કિ.ગ્રા. પુખ્ત મરધીનું વજન ૨.૦૦ કિ.ગ્રા.

કીજલ

પ્રથમ હેડુ મુકવાની સરેરાશ ઉમર (દિવસ) :	૧૬૨
સરેરાશ વાર્ષિક હેડા ઉત્પાદન :	૧૭૨
હેડાનું વજન (ગ્રામ)	: ૫૮
ખર્ચ આવકનો ગુણોત્તર (₹.)	: ૧૦૩.૮૯

અંકલેશ્વર પોટ્ટી

પ્રથમ હેડુ મુકવાની સરેરાશ ઉમર (દિવસ) :	૧૮૦
સરેરાશ વાર્ષિક હેડા ઉત્પાદન :	૮૦
હેડાનું વજન (ગ્રામ)	: ૩૫

રોડ આઈસેન્ટ રેડ :

હેડા તેમજ માંસ પેદા કરવા માટે ઉત્તમ જાત છે. હેડા દેશી જેવાં ભૂખરા રંગના પ્રમાણમાં મોટા હોય છે. પુખ્ત મરધાનું વજન ૪ કિ.ગ્રા. હોય છે અને મરધીનું વજન ૩ કિ.ગ્રા. હોય છે. રંગીન પક્ષીઓ હોવાથી આદિવાસી વિસ્તારમાં ખૂબજ પ્રચલિત છે.

રસીકરણ - કોમરિયલ લેયર

પક્ષીની ઉંમર	રસીનું નામ	આપવાની રીત
એક દિવસ	મરેક્સ રસી (જીવીત, એચ.વી.ટી.)	ચામડી - માંસપેશી વચ્ચે (હેચરીમાં)
૫-૭ દિવસ	રાણીખેત રસી (જીવીત, એફ-૧ સ્ટ્રેઇન)	આંખમાં / નાકમાં ટીપા
૧૪ - ૧૬ દિવસ	ગમ્બોરો રસી (જીવીત, ઈન્ટરમીડીએટ સ્ટ્રેઇન)	પીવાના પાણીમાં
૨૧ દિવસ	ઈન્ફેક્શીયસ બ્રોન્કાઈટીસ રસી (જીવીત)	આંખમાં / નાકમાં ટીપા
૪ અઠવાડિયા	ગમ્બોરો રસી (જીવીત, ઈન્ટરમીડીએટ સ્ટ્રેઇન)	પીવાના પાણીમાં
૫ અઠવાડિયા	રાણીખેત રસી (જીવીત, લાસોટા સ્ટ્રેઇન)	આંખમાં / નાકમાં ટીપા / પાણીમાં
૬ અઠવાડિયા	શીતળા રસી	સનાયુમાં અથવા પાંખની નીચે બ્રશ દ્વારા
૮ અઠવાડિયા	રાણીખેત રસી (R_2B / મુક્તેશ્વર સ્ટ્રેઇન)	સનાયુમાં
૧૪ અઠવાડિયા	ઈન્ફેક્શન બ્રોન્કાઈટીસ રસી (જીવીત)	પીવાના પાણીમાં
૧૬ અઠવાડિયા	શીરાણીખેત રસી (R_2B /મુક્તેશ્વર સ્ટ્રેઇન)	સનાયુમાં
૧૬ અઠવાડિયા	શીતળા રસી	સનાયુમાં અથવા પાંખની નીચે બ્રશ દ્વારા
૩૫ અઠવાડિયા	રાણીખેત (લાસોટા સ્ટ્રેઇન)	સનાયુમાં અથવા પાંખની નીચે બ્રશ દ્વારા પીવાના પાણીમાં (ત્યારબાદ દર બે મહિને)

- રસીકરણ એટલે પક્ષીઓમાં રોગ પ્રતિકારક શક્તિ વિકસાવી રોગ થતો અટકાવવા માટેની વ્યવસ્થા.
- પક્ષીઓમાં વિષાણુંથી ઘણા રોગો થાય છે. આ રોગોને ઉટકાવવા માટે તજજીની સલાહ મુજબનો નિયત રસીકરણ કાર્યક્રમ અનુસરવો જરૂરી છે.
- આ રસી માટે ભાગે ૦ થી ૪ ડીગ્રી સેલ્સીયસ તાપમાને રાખવી જોઈએ.
- રસીકરણ વખતે રસીઓ સીધા સૂર્યમકાશ સામ ક્યારેય રાખવી ન જોઈએ.
- રસીકરણ પૂર્ણ કર્યા બાદ વધેલી રસીને ફાર્મથી દૂર બાવળાની કે દાટવાની ખાસ વ્યવસ્થા કરવી જોઈએ.

પણ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર, આણંદ ક્રાંતિ યુનિવર્સિટી, લીમાઝેડા.

શિયાળામાં ઘર આંગારો ભરવા પાતન

- * રાત્રીધરમાં ઠંડી હવાના સીધા આકભણથી પક્ષીઓને બચાવવા જોઈએ.
- * શિયાળામાં પક્ષીઓ હગાર ધ્વારા પાણીનો વધુ પડતો નિકાલ કરે છે. આમ પક્ષીઓના રાત્રીધરમાં હવાની અવર-જવર બરોબર ના હોય તો બાદ્ધવાળું વાતાવરણ સર્જાય છે, જેથી દિવસે ખુલ્લુ મૂકું.
- * પક્ષીઓ રાત્રીની ઠંડીના કારણે વહેલી સવારે ખોરાક અને પાણી પીવાનું ચાલુ કરી દે છે એટલે દરરોજ રાત્રે ધ્વાન રાખવું જોઈએ કે સવારના રાત્રી ધરમાંથી પક્ષીઓને છોડતા ખોરાક અને પાણી તેમને મળી રહે.
- * ભાખી-મચ્છર, જુ-ચાંચડના ઉપદ્રવને નિયંત્રણમાં રાખવા માટે જંતુનાશક દવાઓનો નિયંત્રિત પણે છંટકાવ કરવો જોઈએ.
- * શ્વસનતંત્રના રોગો જેવા કે રાનીઝેત, આઈ.બી. વગેરે રોગો સામે રક્ષાણ મેળવવા જરૂરી એવી રસી મુકાવવી જોઈએ.

ઉનાળામાં ઘર આંગણે મરદાપાલન

રહેઠાંસા વ્યવસ્થા

- ❖ પક્ષિઓને રાત્રીધરમાં હવાની અવર-જવર રહેતથા યોઝ્ય ગીચતા રહેતે ખાસ જોવું.
- ❖ ઈડા મુકવાના માળા અંધારામાં અને ઠંડકવાળી જઝ્યાએ મૂકવા તથા માળા ઉપર ધાસના પૂળા, કંતાન કે પરાળ નાખવું.
- ❖ આસપાસના વિસ્તારમાં ધાસ ઊગાડવું, વૃક્ષો ઊગાડવા, વેલ ચડાવી છાપરા જેવું બનાવવું તથા પાણીનો છંટકાવ કરવો.

ખોરાક વ્યવસ્થા

- ❖ ઉનાળામાં પક્ષીઓને પાણીથી ભીનો કરેલો ખોરાક આપવો અને ભીનો ખોરાક જે તે દિવસે પક્ષિઓ ખાઈ જાય તેની કાળજી રાખવી.
- ❖ વધારાનો ખોરાક સવારે અથવા સાંજે ઠંડા કલાકો દરમ્યાન જ આપવો.
- ❖ વધારાના ખોરાકમા ફેટ (ચરબી) ઉમેરવાથી શરીરમાં ઉત્પન્ન થતી ગરમીમાં ઘટાડો થાય છે. પ્રોટીનની જરૂરીયાત પૂરી પાડવા માટે સોયામીલકે મગફળી ખોળને ભરડીને આપવા જોઈએ.

પાણીની વ્યવસ્થા

- ❖ પક્ષિઓને તાજું, યોઝ્યું અને ઠંડુ પાણી સતત મળતું રહેતેવી વ્યવસ્થા કરવી. પક્ષિઓને ઠંડુ પાણી આપવાથી લૂ થી બચાવી શકાય છે.
- ❖ પાણીના વાસણો ઝાડ નીચે અથવા છાંયડામાં જમીનમાં દાટવા જોઈએ.

ઘર આંગણો મરદા પાલનમાં દેશી પક્ષીઓની ખોરાક વ્યવસ્થા

1. ઘર આંગણો ઉછેર કરવામાં આવતા દેશી પક્ષીઓ દિવસભર પ્રોટીન (જીવજંતુ, અળસિયા, કોસેટો), મિનરલક્ષ્યારો (રેતી, માટી, છિપલા) અને વિટામીન્સ (લીલા પાન-છોડ) માંથી મેળવે છે.
2. ગામડાઓમાં રસ્તા પાકા થતા ગયા, ખેતરમાં એકથી વધુ પાકો લેતા ગયા અને વધુ પડતી રાસયાણિક દવાઓના છંટકાવથી દેશી પક્ષીઓને કુદરતી રીતે મળતો ખોરાક ઘટતો ગયો છે.
3. દેશી પક્ષીઓને બારે ભાસ એનર્જી (શક્તિ) ની ઉણાપ વર્તાય છે.
4. ફક્ત ચોમાસામાં દેશી પક્ષીઓની પ્રોટીન અને વિટામીન્સની જરૂરીયાત બીજ, જીવજંતુઓ તથા ધાસના પાંડડામાંથી પૂરતી થઈ રહેતી હોય છે.
5. દેશી પક્ષીઓને સવાર-સાંજ એનર્જી (શક્તિ) વાળા ખોરાકના ઘટકો જેવાંકે મકાઈ, જુવાર કે બાજરી ભરડીને ૪૦ થી ૫૦ ગ્રામ આપવી જોઈએ.
6. શિયાળા અને ભાસ કરીને ઉનાળામાં પ્રોટીનની જરૂરીયાત પૂરી પાડવા માટે સોયામીલ કે મગફળી ખોળને ભરડીને આપવી જોઈએ.